

Çocukluk Çağı Astımında Maliyet: Ulusal Astım Maliyet Çalışması

Bronşiyal astım özellikle gelişmiş ülkelerde majör bir morbidite nedenidir. Ülkemizde %5-10 çocukta astım olduğu tahmin edilmekte, sonuçta bu solunum yolları hastalığı çocukluk yaş grubunun en sık kronik rahatsızlığı olmaktadır. Özellikle 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren astım ilişkili prevalans, morbidite, mortalite ve ekonomik yükte artış dikkati çekmiştir. Devletlerin sağlık politikalarını etkileyen ekonomik yükteki artış, beraberinde astıma bağlı maliyetler konusunda çalışmalar yapılması gereksinimini ortaya çıkarmıştır.

Hastalıklara bağlı maliyetler doğrudan ve dolaylı maliyetler olarak ikiye ayrılır:

1. Doğrudan maliyetler; bir hastalığın bakımı, iyileştirilmesi ve o hastalıktan korunmak için bireyler, sigorta kurumları-şirketleri veya devlet tarafından harcanan paradır. Bir hastalığın doğrudan tedavisi sürecinde kaynakların kullanılması veya tüketilmesidir.

2. Dolaylı maliyetler ise morbidite veya mortaliteye bağlı üretkenlikte azalma veya sonlanmasından dolayı kaybedilen sonuçtur; örnek olarak iş devamsızlığı, okul devamsızlığı, erken ölüme bağlı ileriki kazançların kaybı verilebilir.

Amerika Birleşik Devletleri (ABD)'nde astıma bağlı doğrudan maliyetler (hastane bakımı, doktor viziteleri, ilaçlar gibi) 1985 yılında 4.5 milyar dolar iken, 1990 ve 1994 yıllarında sırasıyla 6.2 ve 10.7 milyar dolar olarak hesaplanmıştır. Dolaylı maliyetler için ise 1994 yılında 4.5 milyar dolar harcanmıştır. ABD'de toplam maliyet hesaplarında mortalitenin yükü dolaylı maliyete dahil edilirse doğrudan/dolaylı maliyet oranı 58.6/41.4; mortalite dahil edilmezse 88.4/11.6 olarak bulunmuştur.

Van den Akker-van Marle ve arkadaşları Avrupa Birliği (AB)'ne üye ülkelerde çocuklarda astımın topluma yükü konusunda yaptıkları çalışmalarında, Birliğe 1 Mayıs 2004 tarihi itibarıyla üye 25 ülkenin verilerini gözden geçirmişlerdir. Bu amaçla, PubMed'den faydalanılmış, çocuklara ait maliyet verisi yoksa erişkin çalışmalarından çıkarımlar elde edilmiştir. Yirmi beş AB üyesi ülkenin sadece dokuzunda maliyete ilişkin veri saptanmıştır. Astıma bağlı maliyette ülkeler arasında da belirgin farklılıklar dikkati çekmiştir; örneğin; İngiltere'de toplam maliyet yılda 269 Avro iken Macaristan'da 1529 Avro olarak hesaplanmıştır. Birliğe ilişkin toplam bir maliyet bulabilmek için diğer ülkelerdeki astımlı çocuk başına toplam yıllık maliyet projeksiyon yöntemi ile 613 Avro olarak tahmin edilmiştir.

Ülkemizde pediatrik astımın yol açtığı doğrudan maliyetler konusundaki ilk araştırma, Halk Sağlığı Anabilim Dalı ve Pediatrik Allerji ve Astım Ünitesi iş birliği ile Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi, Pediatrik Allerji ve Astım Ünitesine başvuran hastalarda astım hastalığının maliyeti başlığı ile yapılmıştır. Bu araştırma 3-16 yaşında doktor tanılı astım hastalığı olan 183 çocukta gerçekleştirilmiştir. Kişi başına ortalama toplam tıbbi giderler 690.6 YTL olarak saptanmıştır. Hastalık şiddeti, son bir yılda acil ve/veya hastaneye yatış olması, koruyucu ve kısa etkili β_2 -agonist kullanımı toplam giderlerin belirleyicileri olarak bulunmuştur.

Tek merkezde yapılan bu çalışmanın tüm Türkiye'ye genellenmesi zordur. Ayrıntılı ihtiyaç tabanlı yeni verilere gereksinim vardır. Bu nedenle, tüm Türkiye'de astıma bağlı doğrudan

tıbbi giderleri ortaya koymak; astım hastalığının, hastaların ve ailelerinin günlük yaşamlarını, iş hayatlarını etkileme düzeyini belirlemek; doğrudan giderleri etkileyen belirleyicileri saptamak; konu ile ilgili uluslararası karşılaştırmaları yapılabilir kılmak amacıyla farklı şehirlerden 12 üniversitenin iş birliği ile “Çocukluk Çağı Astımında Maliyet: Ulusal Çok-Merkezli Araştırma” yapılması planlanmıştır. Projeye destek veren çocuk allerji ve astım kliniklerinin bulunduğu üniversiteler arasında Hacettepe Üniversitesi, Ankara; Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon; Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun; Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas; Akdeniz Üniversitesi, Antalya; Mersin Üniversitesi, Mersin; Çukurova Üniversitesi, Adana; Uludağ Üniversitesi, Bursa; Ege Üniversitesi, İzmir; Celal Bayar Üniversitesi, Manisa; İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi, İstanbul ve Trakya Üniversitesi, Edirne bulunmaktadır.

Bu ulusal proje kapsamında ilk toplantı 17 Mart 2006 tarihinde Ankara’da katılımcı üniversitelerin temsilcileri ile yapılmıştır. Heyecanlı ve dinamik geçen toplantıda araştırmaya alınma kriterleri, hastalara uygulanacak anket, maliyete ilişkin veri toplama yöntemleri, hedefler tek tek tartışılmış ve metodolojide gerekli değişiklikler sağlanmıştır. Çalışmanın uzak dönem amaçları;

1. Elde edilecek verilerin sağlık planlaması,
2. Ulusal sağlık bütçelerinin hazırlanması,
3. Sağlık sigorta programlarının kapsamı ve maliyetlerinin belirlenmesine öncülük etmesi,
4. Astım hastalığıyla ilgili karar vericilerin, çocukluk yaş dönemi astım maliyetleri ile ilgili

kaynak verilere ulaşmasını sağlama ve konuya ilgi çekme

olmasına karar verilmiştir.

“Çocukluk Çağı Astımında Maliyet: Ulusal Çok-Merkezli Araştırma”, Nisan 2006 tarihinde aynı anda tüm merkezlerde bir ay süreyle yapılmıştır. Bu doğrultuda hastalara ve yakınlarına astım hastalığının doğrudan tıbbi ve tıbbi olmayan giderlerine ilişkin sorular sorulmuş, yanı sıra hastalığın ailenin yaşantısı üzerine yükü anket yardımı ile sorgulanmıştır. Üniversite hastanelerinin döner sermayeleri ile iş birliği yapılarak hastanın son bir yıl içinde o bölüme ait tüm harcamaları çıkarılarak kaydedilmiştir. Çalışmaya tüm Türkiye genelinden 618 astım hastası dahil edilmiştir. Araştırmanın sonuçları 4-8 Kasım 2006 tarihinde Ulusal Allerji ve Klinik İmmünoloji Kongresi’nde sunulacaktır.

Gerek tıp ile ilgili gerekse tıp dışı konularda ulusal verilere ulaşmayı sağlayacak çok-merkezli iş gücü gerektiren araştırmalar ülkemizde son derece kısıtlı sayıda yapılmaktadır. Bu çalışmanın Türkiye’de çocuk allerji ve astım konusunda üniversiteler arası iletişimi ve iş birliğini arttıracığına, takım ruhunu geliştireceğine, beraber çalışma alışkanlığı kazandıracığına, sonraki çok-merkezli çalışmalar için motivasyon sağlayacağına inanıyoruz.

Ö. U. SOYER*

* Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi, Çocuk Allerji ve Astım Ünitesi, ANKARA